

Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu na skupnih deloviščih

Že prejšnji zakon je določal obveznost delodajalcev, da morajo na deloviščih, na katerih hkrati opravljata delo dva ali več delodajalcev in samozaposlenih oseb, s pisnim sporazumom določiti skupne ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. Vsak delodajalec mora v sporazumu določiti delavca za zagotovitev varnosti svojih delavcev.

Uvod

Novost po ZVZD-1 je, da morajo delodajalci sporazumno **določiti delavca, ki zagotavlja usklajeno izvajanje ukrepov**, določenih s pisnim sporazumom. Zakonodajalec je na ta način preprečil, da bi delodajalci prelagali odgovornost za neizvajanje skupnih ukrepov za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu na skupnih deloviščih drug na drugega.

ZVZD-1 v pisnem sporazumu poudarja obveznost določitve odgovornih oseb za zagotovitev varnosti in določa osebo, ki zagotavlja usklajeno izvajanje skupnih ukrepov, s ciljem, da se s predhodno dogovorjenimi oziroma načrtovanimi skupnimi ukrepi prepreči nastanek nevarnih pojavov oziroma nezgod na skupnem delovišču.

ZVZD-1 v 39. členu določa, na kakšen način morajo delodajalci in samozaposleni delavci zagotoviti varnost in zdravje pri delu na skupnih deloviščih. Na deloviščih, na katerih hkrati opravljata delo dva ali več delodajalcev in samozaposlenih delavcev, morajo ti s pisnim sporazumom določiti skupne ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. V drugem odstavku 39. člena je dana zahteva, da mora vsak delodajalec v pisnem sporazumu določiti delavca za zagotovitev varnosti svojih delavcev. Tretji odstavek 39. člena pa določa, da morajo delodajalci sporazumno določiti delavca, ki zagotavlja usklajeno izvajanje ukrepov, določenih s pisnim sporazumom. ZVZD-1 v 58. členu posebno pozornost namenja še samozaposlenim osebam, ki so se dolžni vključiti v pisni sporazum in izvajati skupne ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu takrat, kadar opravljajo dela na deloviščih iz 39. člena zakona.

1 Strokovne podlage za izdelavo pisnega sporazuma

Kot strokovni delavec za varnost pri delu in koordinator za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih večkrat izdelujem oziroma sodelujem pri izdelavi pisnih sporazumov. Za določitev ustreznih in učinkovitih skupnih ukrepov za zagota-

Avtor:

Marjan Mikec, dipl. var. inž.,
strokovni svetnik
ZVD Zavod za varstvo pri delu d. d.
Chengdujska cesta 25
1260 Ljubljana Polje

vljanje varnosti in zdravja pri delu na skupnih deloviščih je treba predhodno identificirati oziroma odkriti ključne nevarnosti, ki izhajajo bodisi iz dejavnosti/aktivnosti delodajalcev bodisi lokacije delovišča. Večjo pozornost je treba nameniti predvsem identifikaciji nevarnosti, ki lahko nastanejo zaradi medsebojnega prekrivanja aktivnosti delodajalcev na skupnem delovišču.

Odločitev o določitvi skupnih ukrepov za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu se razlikuje glede na lokacijo delovišča, dejavnosti/aktivnosti delodajalcev, zahtev naročnika/delodajalca/najemnika, zahtev dokumentacije VZD in VPP (gradbiščnega reda, požarnega reda, ocene tveganja, protokolov, navodil, programov ukrepov idr.), zahtev sistemov upravljanja varnosti in zdravja pri delu (SUVZD), zahtev sistemov vodenja kakovosti (SVK), zahtev sistema ravnanja z okoljem (SRO) in drugih.

Pisni sporazum zato ne more biti univerzalen; za isto dejavnost/aktivnost je lahko različen, saj se delodajalci načeloma o določitvi skupnih ukrepov dogovorijo sporazumno.

2 Pisni sporazum v praksi

Običajno se v praksi srečujemo z različnimi primeri pisnih sporazumov, zato se bom v nadaljevanju prispevka osredotočil na tri praktične primere pisnega sporazuma:

- med delodajalci na gradbišču,
- med delodajalci najemjemalci na skupnem delovišču/obratu/objektu,

- med obiskovalci, naročnikom/investitorjem in delodajalci/izvajalci na gradbišču.

2.1 Pisni sporazum med delodajalci na gradbišču

Vsebina pisnega sporazuma za gradbišče je osredotočena predvsem na obveznosti odgovornih oseb na gradbišču s sklicevanjem na že izdelane/predpisane dokumente, ki vsebujejo skupne ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu na skupnem delovišču. Dokumenta, na katera se največkrat sklicujemo, sta:

- varnostni načrt in
- gradbiščni red.

Pri določitvi vsebine pisnega sporazuma med delodajalci na gradbišču je pomembno upoštevati pogoje iz gradbenega dovoljenja, pogoje dajalcev soglasja, določila gradbene pogodbe, zahteve in skupne ukrepe iz varnostnega načrta in določila gradbiščnega reda. Vsebina pisnega sporazuma se navezuje še na obveznost predaje in nadzora določenih dokumentov, pomembnih za zago-

tavljanje varnosti in zdravja delodajalcev na skupnem gradbišču. Običajno se od odgovornih oseb delodajalcev zahteva naslednje dokumente, s katerimi dokazujejo zagotavljanje varnosti svojih delavcev:

- navodila za varno delo ali program ukrepov (v skladu z minimalnimi zahtevami iz priloge IV uredbe),
- evidenčni list izvajalca (seznam delavcev s podatki s področja varnosti in zdravja pri delu in varstva pred požarom ter osnovni podatki izvajalca in odgovorne osebe izvajalca),
- elaborate in načrte za specifična tehnološko zahtevna dela oziroma program sprejetih ukrepov za izvedbo posebno nevarnih del.

Praksa na gradbiščih z gradbenim dovoljenjem je, da vlogo delavca, ki zagotavlja usklajeno izvajanje ukrepov, prevzame odgovorni vodja gradbišča, ki ga mora po zakonu o graditvi objektov imenovati investitor.

Delodajalci oziroma izvajalci običajno za delavca, zadolženega za

zagotovitev varnosti svojih delavcev, določijo odgovornega vodjo posameznih del. Praksa je pokazala, da je zaradi večopravnosti in nestalne prisotnosti odgovornih vodij posameznih del delodajalcev treba imenovati oziroma v pisni sporazum vključiti še njihove namestnike.

Prednost te oblike pisnega sporazuma je, da je zaradi navezave na dokumente in predloge vsebina relativno kratka in pregledna. Vsekakor pa je tak pisni sporazum zaradi veliko udeležencev gradnje, ki so se dolžni vpisovati v tabelo, absolutno lahko zelo obsežen (več strani dolga tabela v primeru velikega števila udeležencev gradnje). Slabost take oblike pisnega sporazuma vidim predvsem v obveznem hranjenju povezanih dokumentov in predlog skupaj s pisnim sporazumom zaradi morebitnih potreb po dostavi dokumentov pri reševanju medsebojnih sporov delodajalcev, obravnav pri zavarovalnicah ali obravnav na sodiščih.

2.2 Pisni sporazum med delodajalci najemjemalci

Primer pisnega sporazuma med delodajalci najemjemalci na neki lokaciji, obratu ali v objektu je vsebinsko zelo podoben prejšnjemu, le da so pri določitvi skupnih ukrepov za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu vključeni predvsem ukrepi, vezani na lokacijo s pripadajočo infrastrukturo, ki je v skupni uporabi delodajalcev najemjemalcev.

V pisnem sporazumu se skupni ukrepi običajno razdelijo po sklo-

pih in se nanašajo predvsem na:

- varnost zaposlenih in obiskovalcev,
- varnost pri uporabi delovne opreme,
- varnost pri uporabi elektroinštalacij in električne opreme,
- varnost pri medsebojnem nudenju uslug,
- delovno disciplino,
- organizacijo prehrane,
- varno uporabo, skladiščenje in ukrepanje v primeru izrednih dogodkov pri uporabi nevarnih snovi,
- določitev in vzdrževanje deponij delovne opreme in materiala,
- varno uporabo in vzdrževanje transportnih poti,
- določitev skupnih ukrepov za zagotavljanje varstva pred požarom,
- urejanje, vzdrževanje in pregledovanje skupne kurilnice,
- organizacijo prve pomoči.

Določitev obveznosti odgovornih oseb je praviloma razdeljena na obveznosti odgovorne osebe, ki zagotavlja usklajeno izvajanje ukrepov, in obveznosti odgovornih oseb delodajalcev, ki zagotavljajo varnost svojih delavcev.

Pisni sporazum med delodajalci najemjemalci lahko vsebuje še

določila glede:

- vodenja knjige ukrepov,
- organizacije razmejitve lokacije ali sklic na logistični načrt lokacije,
- odgovornosti za škodo in stroške ustavitve del na skupnem delovišču,
- veljavnosti pisnega sporazuma ipd.

2.3 Pisni sporazum med obiskovalci, naročnikom/investitorjem in delodajalci/izvajalci

Tretji primer pisnega sporazuma ni neposredno zajet v določilih 39. člena ZVZD-1, vendar je praksa na gradbiščih pokazala potrebo po takem načinu sporazumevanja med obiskovalci, naročnikom/investitorjem in delodajalci/izvajalci na gradbišču/delovišču.

Namen tega pisnega sporazuma je predvsem zagotoviti varnost obiskovalcev na gradbišču ali varnost potencialnih kupcev. V praksi kupci stanovanj želijo uveljaviti ponujene oziroma dogovorjene spremembe, zato želijo v fazi izvajanja zaključnih del na gradbiščih z ogledi in predlogi aktivno slediti spremembam vgradnje materialov ali opreme v stanovanjih/objektih. V pisnem sporazumu za obiskovalce je največja pozornost namenjena določitvi ukrepov na območju gibanja obiskovalcev oziroma določitvi tako imenovane »varne poti«, na primer do kupčevega stanovanja. Ogledi so organizirani v spremstvu pooblaščenih oseb naročnika/izvajalca, ki mora poznati nevarnosti in ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja obiskovalcev na območju gibanja.

Skupni ukrepi se nanašajo na:

- protokol organizacije ogledov,
- določitev načina dostopa do sprejemne pisarne na gradbišču,
- obveznosti glede nošenja osebne varovalne opreme (varnostnih čelad in primerne obutve),
- določitev tako imenovane »varne poti«,
- določitev dodatnih ukrepov (na primer dodatna razsvetljava, izdelava ustreznih dostopnih ramp, zagotovitev neoviranih prehodov, zavarovanje prostih robov, zavarovanje talnih odprtin ipd.),
- določitev spremljevalca in kontaktne osebe,
- določitev predhodno dogovorjenega termina obiska oziroma ogleda.

Kot obiskovalce se na primer obravnava tudi zunanje presojevalce sistemov vodenja kakovosti in sistemov ravnanja z okoljem. Enako velja za vse osebe, ki niso neposredno zaposlene na skupnem gradbišču/delovišču.

3 Vloga strokovnega delavca za varnost pri delu in koordinatorja varnosti in zdravja pri delu

Za učinkovitejše izvajanje skupnih ukrepov in nadzor nad izvajanjem ukrepov, določenih s pisnim sporazum, se poleg delavcev po 39. členu ZVZD-1 v pisni sporazum lahko vključita še koordinator za varnost in zdravje pri delu in strokovni delavec za varnost pri delu. Oba sta največkrat tudi izdelovalca ali sodelav-

ca pri izdelavi pisnega sporazuma. Naloge koordinatorja načeloma določa uredba,² vendar se je vključitev koordinatorja varnosti in zdravja pri delu v pisni sporazum v povezavi z vključitvijo gradbiščnega reda in evidenčnega lista izvajalca v praksi izkazala kot učinkovito orodje za nadzor vstopa zaposlenih na gradbišče. Koordinatorju varnosti in zdravja pri delu je pisni sporazum tudi učinkovito orodje za pridobivanje in nadzor dokumentacije varnosti in zdravja pri delu delodajalcev. Vloga strokovnega delavca delodajalca oziroma njegova vključitev v pisni sporazum je pomembna predvsem z vidika nadzora nad izvajanjem ukrepov delodajalca. Žal je v praksi strokovni delavec delodajalca/izvajalca na gradbiščih redkeje prisoten, razen ko je strokovni delavec za varnost pri delu zaposlen pri t. i. glavnem izvajalcu ali naročniku.

4 Zaključek

Pisni sporazum je lahko zelo kompleksen dokument, predvsem kadar izdelovalec pisnega sporazuma nima na razpolago dokumentov, ki že vsebujejo zahteve varnosti na skupnem delovišču oziroma se v pisnem sporazumu ne moremo sklicevati nanje (na primer na gradbiščni red, požarni red, protokol vstopa ipd.). Menim, da je pisni sporazum bolj uporaben in učinkovit, kadar so v strokovne podlage za izdelavo vključeni tudi dokumenti sistema vodenja poklicnega zdravja in varnosti, sistema vodenja kakovosti in sistema ravnanja z okoljem,

kar mu daje dodano vrednost in zagotavlja višji nivo varnosti na skupnem delovišču.

Najbolj učinkovit je tisti pisni sporazum, ki daje delodajalcem, samozaposlenim osebam in določenim odgovornim osebam jasna pooblastila in nedvoumne pristojnosti za izvajanje dogovorjenih skupnih ukrepov.

Za zaključek podajam še misel: Pisni sporazum naj določa pravila varne igre na skupnem delovišču.

5 Literatura

1. Zakon o varnosti in zdravju pri delu ZVZD-1 (Ur. l. RS, 43/2011).
2. Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Ur. l. RS, 83/2005).
3. Zakon o graditvi objektov (ZGO-1-NPB6), neuradno prečiščeno besedilo, zakonodajno-pravna služba RS DZ.
4. Mikec, M. (2000). Poslovník vodenja varnosti in zdravja pri delu na gradbenem projektu, usklajen z direktivo Sveta 92/57 EEC. Diplomski naloga. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, FKKT, Oddelek za tehniško varnost.
5. Sistem varnosti in zdravja pri delu na gradbenem projektu (SVZD) v GPG, d. d., prejemnik priznanja od RS MDDSZ za dobro prakso na področju varnosti in zdravja pri delu 2004.
6. Kalčič, M., in Lozar, A. (2011). Zakon o varnosti in zdravju pri delu ZVZD-1. Uvodna pojasnila. Ljubljana: GV Založba, ZVD Zavod za varstvo pri delu.